

N:o 114.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till ändrings- och reparationsarbeten å sjömättingsfartyget Tärnan m. m.

(1:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 20 nästlidne mars aflåten proposition (n:o 117) har Kungl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att af femte hufvudtitelns allmänna besparingar må användas:

till ändrings- och reparationsarbeten å sjömättingsfartyget Tärnan	kronor	21,000:—
till täckande af brist i anslagen till flottans nybyggnad och underhåll och till underhåll af kustartilleriets byggnader och materiel	»	242,761: 84
till täckande af brist i anslagen till navigationsskolorna	»	659: 81
saamt till anskaffning af laddöfningsapparater	»	14,250:—
eller för nämnda, särskilda ändamål sammanlagdt		kronor 278,671: 65

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen yttrat följande:

»Sedan chefen för ingenjersdepartementet vid flottans station i Stockholm hos vederbörande anmält, att sjömättingsfartyget Tärnans ångpanna, tillverkad år 1889, visat sig vara i så pass dåligt tillstånd, att densamma icke längre kunde på ett tillfredsställande sätt genom reparation hållas i användbart skick, har chefen för sjökarteverket i skrifvelse den 19 september 1907 till chefen för sjöförvarsdepartementet anhållit

Angående
ändrings- och
reparations-
arbeten å
sjömättings-
fartyget
Tärnan.

om tillstånd att i fartyget få insätta ny ångpanna jämte ny kondensor. I samma skrifvelse har jämväl framhållits, hurusom nämnda fartyg med sin nuvarande konstruktion vore alldeles olämpligt för det arbete — Grisbådarnes uppmätning och öfrig utsjölodning å rikets västkust — som vore ämnadt att med fartyget utföras under år 1908, och att, för att fartyget skulle blifva för berörda arbete lämpligt, erfordrades förlängning af fartyget med tolf svenska fot äfvensom vissa andra förändringar, allt enligt å nämnda ingenjorsdepartement upprättad ritning. På samma gång chefen för sjökartverket anhöll om tillstånd att utföra jämväl sistberörda arbeten, anmälde han, att de till sjökartverkets förfogande stående medel icke lämnade tillgång till bestridande af kostnaderna för de sålunda föreslagna arbetena.

Marinförvaltningen, som den 22 oktober 1907 afgaf utlåtande öfver omförmälda framställning, anförde, att af den förebragta utredningen framginge, att sjömättingsfartyget Tärnans ångpanna vore kassabel, hvarför anskaffning af ny panna för fartyget måste anses af behovet påkallad. Likaledes funne marinförvaltningen den ifrågasatta förlängningen och förändringen af fartyget böra komma till utförande, på det att fartyget måtte kunna för sitt ändamål användas i mera vidsträckt omfattning än hittills.

Slutligen hafva lotsstyrelsen, inspektören för flottans öfningar till sjöss, chefen för marininstaben och chefen för sjökartverket till chefen för sjöförsvarsdepartementet inlämnat en skrifvelse af den 12 februari 1908, däri de till en början erinrat, att bemälde statsråd genom ämbetsskrifvelse den 28 december 1906 uppdragit åt dem att verkställa utredning af vissa spörsmål rörande sjökorten och sjömätningarna samt dessas bedrifvande under åren 1908—1913, hvilken utredning näppeligen hunne blifva färdig före instundande vår. Vidare anföres i nämnda skrifvelse *dels* att chefen för sjökartverket anmält, att det för sjömätningarna å västkusten beräknade sjömättingsfartyget Tärnan icke kunde förväntas i stånd att deltaga i sjömätningarna, förrän detsamma undergått en omfattande reparation, bestående uti fartygets förlängning och förseende med ny panna jämte ny kondensor till en beräknad kostnad af 21,000 kronor, för hvilket belopp Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag i Göteborg enligt ingifvet anbud åtagit sig att utföra arbetet, för den händelse detta kunde taga sin början i slutet af nästkommande april; *dels ock* att det ej blott vore af största betydelse för det nuvarande sjömättingsarbetet, att nämnda fartyg snarast möjligt försattes i fullt tjänstbart skick, utan jämväl vore af vikt för nyssnämnda utredning att såsom utgångspunkt för arbetet å densamma

kunna räkna med, att sjökarteverkets redan befintliga materiel vore fullt effektiv. I skrivelsen hemställes därför, att ett belopp af 21,000 kronor snarast möjligt under innevarande år måtte ställas till chefens för sjökarteverket förfogande för utförande af omförmälda reparationsarbete å sjömättingsfartyget Tärnan; och har marinförvaltningen i underdånigt utlåtande den 21 februari 1908 tillstyrkt, det täcktes Kungl. Maj:t i nådig proposition till innevarande års Riksdag äska för ifrågavarande ändamål ett extra anslag af 21,000 kronor.

Jag delar till fullo den af de olika myndigheterna uttalade uppfattningen om angelägenheten af att snarast möjligt vidtaga de ifrågasatta ändrings- och reparationsarbetena å sjömättingsfartyget Tärnan; och håller jag före, att det härför erforderliga beloppet, 21,000 kronor, lämpligen bör utgå af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.

Angående
täckande af
brist i an-
slagen till
flottans ny-
byggnad och
underhåll och
till underhåll
af kustartille-
riets byggnader
och
materiel.

Enligt bokslut för år 1906 förefanns en brist i anslaget till flottans nybyggnad och underhåll å 248,461 kronor 73 öre och i anslaget till underhåll af kustartilleriets byggnader och materiel å 12,005 kronor 66 öre. I förstnämnda summa ingick ett belopp af 17,393 kronor 26 öre, öfverbetalning å anvisade medel för förlängning af Oscar II:s docka. I nådigt bref den 14 december 1906 biföll Kungl. Maj:t af marinförvaltningen gjord hemställan, att sistnämnda belopp finge täckas af 1907 års anslag till flottans nybyggnad och underhåll. I bristen å anslaget till underhåll af kustartilleriets byggnader och materiel ingick ett belopp af 312 kronor 29 öre, afseende underhåll af Karlskrona kustartilleriregementets handvapenförråd, hvilket belopp öfverförts till extra ordinarie anslaget för kustartilleriets beväpning.

Genom dessa omföringar har den ifrågavarande bristen å de båda anslagen nedgått till 242,761 kronor 84 öre.

Rörande orsakerna till bristens uppkomst har af varfschefen i Karlskrona hufvudsakligen framhållits dels de anspråk, som i allmänhet ställdes på det i förhållande till den vid Karlskrona station förlagda materielen knappt tillmätta underhållsanslaget, dels ock vissa omständigheter, som särskildt inverkat på utgifter af ifrågavarande slag under år 1906. Så hade den långvariga expeditionen år 1905 föranledt dryga kostnader för fartygens istandsättande; och då till följd af den långt framskridna tiden fartygen ej kunnat redan på hösten samma år sättas i fullgodt skick, hade dessa kostnader till största delen drabbat 1906 års anslag. Vidare vore att märka de dryga kostnaderna för rustning af pansarbåten Dristigheten för dess långfärd samt för ny tillverkning af ett ställ ångpannor för kanonbåten Skaggald.

Varfschefen i Stockholm har i fråga om orsakerna till ifrågavarande brist, såvidt angår Stockholms station, jämväl framhållit anslaget otillräcklighet öfver hufvud taget samt fartygens iståndsättande efter 1905 års expedition med de för år 1906 anvisade medel; hvartill komme, att det blifvit nödigt att under årets ogynnsammaste tid forcera arbetena å stationens 1:a klass pansarbåtar för att hafva dem färdiga till anbefalld expedition vid 1907 års början.

Marinförvaltningen har i underdånig skrifvelse den 1 oktober 1907 hemställt, att i likhet med hvad som ägde rum med uppkommen brist å anslagen i fråga för år 1905, den för år 1906 å samma anslag uppkomna brist, 242,761 kronor 84 öre, måtte tackas af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.

Såsom, då fråga var om täckande af liknande brist för år 1905, framhållits, torde otvifvelaktigt hufvudgrunden till uppkomsten af nu ifrågavarande brist vara att finna däri, att anslagen i fråga varit för sina ändamål otillräckliga, såvidt ej byggnadernas och materielens underhåll skolat i hög grad eftersättas; och tillåter jag mig, till närmare belysning af detta förhållande, hänvisa till hvad i statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 13 januari 1906 blifvit anfördt såsom skäl för förhöjning af berörda två anslag samt täckande af då känd brist i desamma. Hvad angår bristen för år 1906, är dessutom särskildt att märka, att de för samma år anslagna medlen måst tagas i anspråk för betäckande af större delen af de oförutsedda högre underhållskostnader i fråga om fartygsmaterielen, som varit en naturlig följd af den långvariga expeditionen under år 1905. Ånskönt ifrågavarande anslag blifvit för åren 1907 och 1908 höjda, torde någon förhoppning icke finnas att kunna, utan äfventyrande af materielens bestånd, täcka bristen med medel från samma anslag, lika litet som sådant lærer låta sig göra med medel å framtida underhållsanslag.

För täckande af ifrågavarande brist, 242,761 kronor 84 öre, synas mig lämpligen allmänna besparingarna å femte hufvudtiteln böra tagas i anspråk.

I den stat för navigationsskolorna i riket, som fastställdes af 1900 års Riksdag, uppfördes till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande äfvensom till reparationer, ved, ljus m. m. ett belopp af 4,609 kronor. Af detta anslag har enligt af Kungl. Maj:t upprättade särskilda stater 550 kronor tillagts navigationsskolan i Härnösand för år 1905 samt 400 kronor navigationsskolan i Gäfle för hvart och ett af åren 1905, 1906 och 1907.

Angående
täckande af
brist i an-
slagen till
navigationss-
skolorna.

Uti underdåniga skrivelser den 1 oktober 1907 och den 28 januari 1908 har marinförvaltningen anmält, att de sålunda anvisade medlen visat sig otillräckliga, i det brist uti ifrågavarande hänseende uppstått, vid navigationsskolan i Härnösand för år 1905 å 244 kronor 92 öre samt vid navigationsskolan i Gäfle för år 1905 å 114 kronor 40 öre, för år 1906 å 183 kronor 55 öre och för år 1907 å 116 kronor 94 öre. Dessutom har marinförvaltningen anmält, att å anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart uppstått besparing, år 1905 å 1,566 kronor 67 öre, år 1906 å 639 kronor 34 öre och år 1907 å 1,516 kronor 66 öre, hvilka samtliga belopp öfverförts till femte hufvudtitelns allmänna besparingar; och då det vid sådant förhållande syntes marinförvaltningen skäligen, att nyssnämnda brist, tillhoppa utgörande 659 kronor 81 öre, blefve betäckt af dessa besparingar, har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t ville hos Riksdagen utverka medgifvande, att till täckande af berörda brist måtte af samma besparingar få användas ett belopp af 659 kronor 81 öre.

Lika med marinförvaltningen anser jag, att för täckande af ifrågavarande brist femte hufvudtitelns allmänna besparingar böra tagas i anspråk.

Angående anskaffning af laddöfningsapparater.

För anställande af försök med s. k. laddöfningsapparater hafva anskaffats dels till 1904 års kusteskader en dylik apparat och dels till 1906 års kusteskader två sådana af något ändrad modell. Det gynnsamma resultatet af dessa försök har nu föranledt marinförvaltningen och chefen för marinstaben att i skrifvelse till statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet af den 7 februari 1908 hemställa om anskaffande för flottans räkning af flera laddöfningsapparater; och anföres i nämnda skrifvelse hufvudsakligen följande.

Marinförvaltningen och stabschefen vore öfvertygade om den stora betydelsen af laddöfningsapparater för uppdrifvande af laddnings- och därigenom äfven eldhastigheten samt ansåge, att dylika apparater borde tilldelas såväl flottans nyare, med medelsvärt artilleri bestyckade stridsfartyg som ock exercishus i land, hvarförutom äfven de i lokaleskaderna ingående 2:a och 3:e klass pansarbåtarna borde hafva tillgång till dylik apparat.

Vid frågans föregående behandling hade endast ifrågasatts anskaffning af laddöfningsapparater för 15 cm. ammunition. Det kunde emellertid sättas i fråga, huruvida icke de fartyg, i hvilkas bestyckning inginge 12 cm. kanoner, hellre borde tilldelas en för denna ammunition afsedd laddöfningsapparat än en för 15 cm. ammunition konstruerad. Intresset för laddöfningsapparaternas bedrifvande ombord torde nämligen stegras,

om dessa öfningar kunde försiggå under förhållanden så mycket som möjligt liknande dem vid verklig laddning. Äfven om muskelansträngningen måhända blefve lika stor eller till och med större vid snabbbladdning med 15 cm. ammunition än med 12 cm., torde dock det speciella inlärandet af snabbbladdning till 12 cm. kanoner bäst främjas genom öfning med apparater, afsedda för sistnämnda ammunition. Därtill komme, att en 12 cm. laddöfningsapparat borde blifva mindre än en 15 cm. och på grund häraf lättare kunna medföras å sådana fartyg som t. ex. torpedkryssare, hvilkas däcksutrymme vore knappt.

För att vinna erfarenhet, huruvida de synpunkter, som sålunda framhållits i fråga om 12 cm. laddöfningsapparater, hade något större praktiskt värde, ansåge emellertid marinförvaltningen och stabschefen, att till en början endast 1 sådan apparat borde på försök tillverkas.

Hela behovet af laddöfningsapparater för flottan uppginge för närvarande, under förutsättning att försöken med sådana apparater för 12 cm. ammunition gäfvade ett gynnsamt resultat, till följande antal laddöfningsapparater.

	För 15 cm. amm.	För 12 cm. amm.
9 st. 1:a klass pansarbåtar	9	—
3 » »	—	3
1 » pansarkryssare	1	—
5 » torpedkryssare	—	5
Stockholmseskaderns pansarbåtar	—	2
Karlskronaafdelningens »	—	1
2 st. exercisskolor för sjömanskåren	2	2
Skeppsgossekårens exercisskola	1	1
Summa	13	14

De senast anskaffade två laddöfningsapparaterna skulle kunna med fördel användas å i skjutschola ingående logementsfartyg.

Nya aktiebolaget Stockholms vapenfabrik hade uppgjort ritning till laddöfningsapparat, hvilken ritning marinförvaltningen och stabschefen ansåge med smärre afvikelser i fråga om vissa detaljer böra följas; och skulle enligt från bolaget lämnad uppgift priset för hvarje apparat belöpa sig till cirka 870 kronor, om endast två beställdes, och till cirka 820 kronor, om fjorton beställdes.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt och då det vore af vikt, att laddöfningsapparater i tillräckligt antal snarast möjligt tillfördes flottan, uttalade marinförvaltningen och stabschefen såsom sin

åsikt, att fjorton laddöfningsapparater, däraf tretton för 15 cm. och en för 12 cm. ammunition, borde så snart ske kunde anskaffas, och hemställdes förty om anvisande af högst 11,500 kronor till anskaffande af laddöfningsapparater för flottan.

Jämväl chefen för kustartilleriet har gjort framställning om anskaffande för kustartilleriets räkning af laddöfningsapparater, nämligen för hvar och en af Karlskrona och Vaxholms kustartilleriregementens hufvudstationer två apparater, en för 15 och en för 12 cm. kanoner, samt för Älfsborgs kustartilleridetachment en apparat för 15 cm. kanon; och har bemälda chef därvid anført, att laddöfningsapparater vore ägnade att befrämja öfning i snabbbladdning, på samma gång kanonernas mekanismer besparades den betydliga och förstörande slitning, som vore föränd med laddningsöfningarna.

I anledning af sistnämnda framställning har marinförvaltningen i skrifvelse den 21 februari 1908, med åberopande af de skäl, som af marinförvaltningen och chefen för marinstaben anförts för anskaffande af laddöfningsapparater för flottan, hemställt om anvisande af ett belopp af 2,750 kronor för anskaffning af tre laddöfningsapparater för 15 cm. ammunition, afsedda en för hvardera af Vaxholms och Karlskrona kustartilleriregementens hufvudstationer samt den tredje för Älfsborgs kustartilleridetachment.

Uppenbarligen ligger det synnerligen stor vikt uppå, att en kanons laddning sker med största möjliga snabbhet; för att uppdrifva manskapets färdighet i detta ansträngande arbete kräfvdes gifvetvis öfning. Att med fördel bedrifva dessa öfningar med användande af själfva kanonen, torde emellertid icke låta sig göra, detta till följd af svårigheten att mellan de särskilda laddningarna nog hastigt få den i kanonen införda ammunitionen aflägsnad. Skulle man uttaga denna samma väg, hvarå den införts i kanonen, skulle detta vålla sådant hinder, att ändamålet med öfningarna blefve helt och hållet förfeladt; och att ammunitionen skulle med sådan fart inkastas i kanonen, att densamma alltid med lätthet och utan tidsutdräkt skulle kunna aflägsnas genom kanonmynningen, lærer icke kunna ifrågasättas. Fördelen med en laddöfningsapparat, hvilkens konstruktion fullständigt öfverensstämmer med kanonens i de delar, som beröras af laddningen, är just, att efter verkställd laddning ammunitionen kan utan tidsutdräkt aflägsnas och att laddningarna således kunna fortgå utan något som helst afbrott. För öfrigt är äfven att märka, såsom ofvan framhållits, att kanonens mekanism blefve utsatt för betydande slitning, om kanonen skulle användas för laddöfningar. Jag anser följaktligen det vara af stor betydelse, att

laddöfningsapparater i erforderligt antal anskaffas; och har jag icke något att erinra mot af marinförvaltningen och chefen för marininstaben föreslagna antal apparater för 15 cm. ammunition; likasom jag äfven delar deras åsikt om lämpligheten att för försöks anställande anskaffa en laddöfningsapparat för 12 cm. ammunition.

Att priset för de för kustartilleriet afsedda apparaterna beräknats något högre än för de öfriga, har sin förklaring däri, att de vid kustartilleriet använda s. k. tornlavettagen äro något annorlunda konstruerade än fartygslavettagen, hvilket åter inverkar på laddöfningsapparaternas konstruktion.

De erforderliga medlen, 14,250 kronor, synas mig lämpligen böra utgå af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.»

I fråga om Kungl. Maj:ts uti förevarande proposition gjorda framställningar har utskottet icke funnit anledning till annan erinran, än att utskottet ansett utgifterna för instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande m. m. vid navigationsskolorna böra hållas inom gränsen af de för nämnda ändamål beviljade anslag. Under uttalande häraf får utskottet hemställa,

*Utskottets
yttrande.*

att Riksdagen må, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, medgifva, att af femte hufvudtitelns allmänna besparingar må användas:

till ändrings- och reparationsarbeten	
å sjömätningssfartyget Tärnan	kronor 21,000: —
till täckande af brist i anslagen till flottans nybyggnad och underhåll och till underhåll af kustartilleriets byggnader och materiel	» 242,761: 84
till täckande af brist i anslagen till navigationsskolorna	» 659: 81
samt till anskaffning af laddöfningsapparater	» 14,250: —
eller för nämnda, särskilda ändamål sammanlagdt	kronor 278,671: 65

Stockholm den 8 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.